

5. *About collection and account of only payment on obligatory state social security*, Law of Ukraine from 08.07.2010 № 2464 VI. Available at: <http://www.rada.gov.ua>.
6. *Internal revenue code of Ukraine from 02.12.2010 № 2755-VI*. Available at: <http://www.rada.gov.ua>.
7. *About obligatory state pension insurance*, Law of Ukraine from 09.07.2003 №1058 – IV. Available at: <http://www.rada.gov.ua>.
8. *About the non-state pension system*, Law of Ukraine from 09.07.2003 № 1057 – IV. Available at: <http://www.rada.gov.ua>.
9. Gribidenko, I. F. & Kravchenko M. V. & Novikova, O. F. (2009). *Social defence of population of Ukraine*. NADY, Kyiv, 184 p.
10. Fyrdichko, L. E. (2012). The Modern state and reformation of the pension system of Ukraine. *Announcer of university of banking the National bank of Ukraine*, vol. 2(14), pp. 57–61.

УДК 369.04

О.С. Новосьолова, А.В. Кличановська,
ДВНЗ «Херсонський національний технічний університет»,
м. Херсон

СУЧАСНИЙ СТАН ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація

У статті розглянуто сучасний стан пенсійного страхування в Україні та зміни в пенсійному законодавстві. Досліджено причини реформування пенсійного забезпечення в Україні. Зроблено висновок, що такий крок є необхідним на шляху інтеграції нашої країни в міжнародний економічний простір та удосконалення системи нормативного забезпечення вітчизняного пенсійного страхування. На даному етапі пенсійне страхування в Україні складається з трьох рівнів. Тому проведено аналіз основних показників діяльності пенсійного страхування на усіх рівнях та встановлено, що другий рівень пенсійного страхування до цього часу не діє. Внаслідок чого стає неможливим повне забезпечення ефективної роботи системи пенсійного страхування. Визначено шляхи покращення системи пенсійного забезпечення та умови функціонування її накопичувального рівня.

Ключові слова: пенсійне страхування в Україні, реформування, пенсійне забезпечення, пенсійне страхування, недержавне пенсійне забезпечення, накопичувальна система пенсійного забезпечення.

Е.С. Новоселова, А.В. Кличановская,
ГВУЗ «Херсонский национальный технический университет», г. Херсон

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПЕНСИОННОГО СТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Аннотация

В статье рассмотрено современное состояние пенсионного страхования в Украине и изменения в пенсионном законодательстве. Исследованы причины реформирования пенсионного обеспечения в Украине. Сделан вывод о необходимости такого шага на пути интеграции нашей страны в международное экономическое пространство и совершенствование системы нормативного обеспечения отечественного пенсионного страхования. На данном этапе пенсионное страхование в Украине состоит из трех уровней. Поэтому проведен анализ основных показателей деятельности пенсионного страхования на всех уровнях и установлено, что второй уровень пенсионного страхования до сих пор не действует. В результате становится невозможным полное обеспечение эффективной работы системы пенсионного страхования. Определены пути улучшения системы пенсионного обеспечения и условия функционирования ее накопительного уровня.

Ключевые слова: пенсiонное страхование в Украине, реформирования, пенсiонное обеспечение, пенсiонное страхование, негосударственное пенсiонное обеспечение, накопительная система пенсiонного обеспечения.

Elena S. Novoselova, Anastasia V. Klichanovskaya,
SHEE «Kherson National Technical University», Kherson

THE CURRENT STATE OF THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Annotation

The article reviews the current state of pension in Ukraine and changes in pension legislation. The causes of pension reform in Ukraine are investigated, It is noted that this step is essential to the integration of our country in the international economic environment and improvement of the regulatory provision of national pension insurance. At this stage, the pension insurance in Ukraine consists of three levels. Therefore, the analysis of the main indicators of pension at all levels is conducted and it is founded that the second level of pension insurance is still not operational. As a result, it becomes impossible to fully ensure the efficient operation of the pension insurance. Ways to improve the pension system and operating conditions of the accumulation level are defined.

Keywords: pension insurance in Ukraine, reform, pension, pension fund, private pension provision, the funded pension system.

Постановка проблеми. На сьогодні, в умовах кризи та на шляху до інтеграції нашої країни з новими міжнародними структурами, впровадженню ринкових засад функціонування економіки досить важливими є кроки з удосконалення системи пенсійного страхування в Україні. Адже пенсійні виплати – це основне джерело забезпечення існування непрацездатного населення. В Україні станом на 2014 рік зафіксована кількість пенсіонерів – до 14 мільйонів осіб. До них відносять різні категорії громадян (люди похилого віку, особи, що втратили годувальника, інваліди та інші).

На даному етапі сили усіх органів влади вже покладені на системну модернізацію в країні, що повинна відповідати вимогам насамперед євроінтеграції. Насамперед, реформується соціальна сфера, в тому числі пенсійна. Вже затверджено пенсійну реформу, зокрема у Законі «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Однак усі рівні досі не функціонують. Тому вважаємо за необхідне розглянути сучасний стан пенсійного страхування, виявити проблеми і викласти пропозиції щодо їх розв'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами сучасного стану системи пенсійного забезпечення в Україні займалися такі вчені, як М. Орел, А. Нечай, С. Онишко, Н. Горовець, О. Медведчук, Н. Андрусенко, С. Брагін, В. Гуменюк, Г. Забарний, Н. Внукова, В. Воротін, М. Корецький, С. Тигіпко, П. Гаман, Б. Зайчук, В. Никитенко тощо.

Актуальність статті. Необхідно зазначити, що дослідження питань, пов'язаних з аналізом проміжних результатів впровадженої пенсійної реформи, на сьогодні висвітлено недостатньо. Існує безліч проблем, які

потребують вивчення. Такими, наприклад, є проблеми впровадження, подальшого нормативного забезпечення та фінансування накопичувальної системи пенсійного страхування, що призупиняє втілення пенсійної реформи.

Постановка цілей та завдань. Аналіз сучасного стану існуючої пенсійної системи в Україні, виявлення проблем її функціонування та оцінка проміжних результатів впровадженої реформи пенсійного страхування.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками стало все більш помітним значне фінансове напруження пенсійної системи. Не задовольняються потреби всього непрацездатного населення.

У 2011 році була розпочата пенсійна реформа, основним завданням якої є забезпечення фінансової стабільності пенсійної системи. Такий крок є необхідним на шляху інтеграції нашої країни в міжнародний економічний простір, зокрема євроінтеграції, та удосконалення системи нормативного забезпечення системи вітчизняного пенсійного страхування [1].

На даному етапі система пенсійного страхування в Україні складається з трьох рівнів. Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування. Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді. Передбачається, що ця система буде запроваджена в рік, в якому буде забезпечено бездефіцитність бюджету Пенсійного фонду України. Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі у формуванні пенсійних накопичень. Це відбувається за допомогою недержавних пенсійних фондів [2].

Перший рівень є загальнообов'язковим. Другий та третій рівні – це система накопичувального пенсійного забезпечення. Проте на даному етапі діють два рівні пенсійної системи: солідарна система та система недержавного пенсійного забезпечення.

Проаналізуємо ефективність проведення реформи на першому рівні. Відтак, були впроваджені такі зміни, як: зростання пенсійного віку та страхового стажу для призначення пенсії за віком й мінімальної пенсії, встановлення максимального розміру пенсії (у 2014 р. = 9490 грн.), підвищення розміру пенсії залежно від страхового стажу, визначення фонду заробітної плати для обчислення пенсії з урахуванням середньої заробітної плати за три останні роки перед зверненням за пенсією, врахування заробітної плати за даними персоніфікованого обліку та інші [3].

Ефективність функціонування солідарної системи пенсійного забезпечення можемо прослідкувати за допомогою показників виконання видатків Пенсійного фонду України (рис. 1).

ФІНАНСИ

Так, динаміка видатків має тенденцію до зростання, що в основному спричинено збільшенням мінімального розміру пенсій. Доходи Пенсійного фонду України протягом аналізованого періоду зростали. Збільшилися також і власні надходження Фонду. В той же час можна констатувати, що переважну частину пенсійних виплат було профінансовано за рахунок саме власних надходжень Пенсійного фонду.

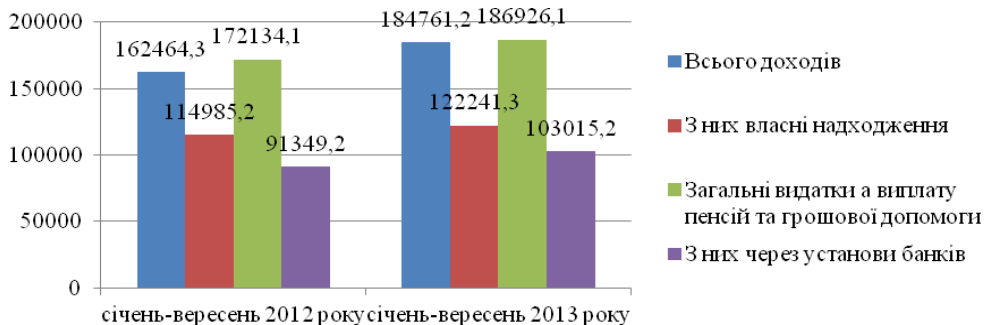

Рис. 1. Порівняння доходів та видатків Пенсійного фонду за 9 місяців 2012-2013 років, млн. грн.*

*Джерело: Пенсійний фонд України [4]

Загалом, починаючи з 2011 року, спостерігається скорочення розриву між доходами і видатками Пенсійного фонду (табл. 2).

Таблиця 2

Розмір дефіциту бюджету Пенсійного фонду України*

Роки	Розмір дефіциту, млрд. грн.
2011	30,1
2012	27,2
2013*	21,8

** Прогноз (Постанова «Про бюджет Пенсійного фонду України на 2013 рік» від 07.11.2013)

*Джерело: Пенсійний фонд України [5])

Другий рівень пенсійного страхування до цього часу не діє. Внаслідок чого стає неможливим повне забезпечення ефективної роботи пенсійного забезпечення [6].

Зупинимось більш детально на проблемі впровадження другого рівня пенсійного забезпечення. Він має такі особливості:

1. Учасниками другого рівня системи пенсійного страхування є - громадяни до 35 років (5,1 млн. осіб у перший рік), розмір пенсійного внеску у першому році – 2% з підвищенням у кожному наступному році на 1% до 7% заробітної плати осіб.

2. Сума пенсійних активів другого рівня у перший рік складає 3,3 млрд. грн., на шостому – більше 73 млрд. грн.

3. Протягом перших 2 років кошти будуть акумульовані в централізованому Накопичувальному пенсійному фонді під адмініструванням

Пенсійного фонду. Після закінчення цього терміну застраховані можуть акумулювати внески другого рівня в недержавних пенсійних фондах (за бажанням) [7].

При цьому ця система матиме такий вигляд (рис. 3):

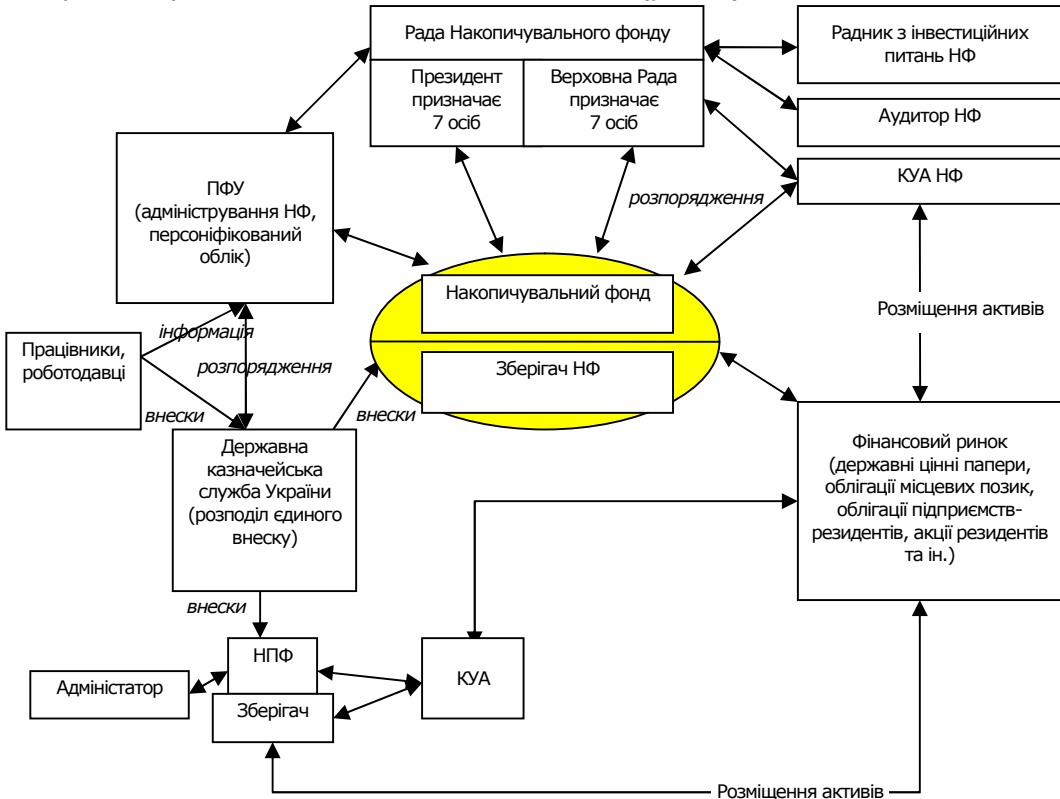

Рис. 3. Структура функціонування другого рівня системи пенсійного забезпечення в Україні відповідно до реформи*

*Джерело: [8]

Як бачимо, схема функціонування другого рівня є досить складною і розгалуженою, тому існує безліч перепон на шляху її впровадження. Такими причинами також можуть бути: низька дохідність пенсійних активів; неврегульованість законодавства щодо діяльності ринку недержавного пенсійного забезпечення; незацікавленість роботодавців з питань фінансування недержавних пенсійних програм; фінансова неспроможність до накопичення усіх громадян; відсутність роз'яснювальної та консультативної роботи органів державної влади щодо змісту накопичувальної системи; недофінансування реформи тощо [9].

Розглянемо третій рівень пенсійного забезпечення з боку ефективності його впровадження, проміжних результатів.

Загальна кількість зареєстрованих на сьогодні недержавних пенсійних фондів – 89 (2011 рік – 77). Розглянемо основні показники діяльності за 9 місяців 2011-2013 року (табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка основних показників діяльності
недержавних пенсійних фондів**

Недержавні пенсійні фонди	Станом на 31.12.2011	Станом на 30.09.2012	Станом на 31.12.2012	Станом на 30.09.2013	Темпи приросту, %	
					станом на 31.12.2012/ станом на 31.12.2011	станом на 30.09.2013/ станом на 30.09.2012
Загальні активи НПФ (млн. грн.)	1 386,9	1 549,2	1 660,1	1 933,6	19,7	24,8
Пенсійні внески (млн. грн.), у т.ч.	1 102,0	1 248,1	1 313,7	1 501,2	19,2	20,3
Пенсійні виплати (млн. грн.)	208,9	237,0	251,9	285,0	20,6	20,3

*Джерело: Нацкомфінпослуг України [10]

Отже, цей рівень працює. Зростають активи недержавного пенсійного забезпечення, внески й пенсійні виплати. Так, загальні активи за 9 місяців 2013 року на 16,5 % більше, ніж за 12 місяців 2012 року.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Дослідивши стан системи пенсійного страхування, можна побачити, що реформування пенсійного забезпечення в Україні є складним процесом. Рівень пенсійного страхування в Україні має безліч невідкладних проблем. Першочерговою, наприклад, є низький розмір пенсій. Особливо це стосується соціальних пенсій – пенсія інвалідів, пенсія на випадок втрати годувальника тощо.

Тому важливим стає подальше неодноразове реформування пенсійного забезпечення. На нашу думку, на шляху розв'язання цієї проблеми слід врахувати накопичений досвід іноземних країн. При цьому найважливішим та найефективнішим напрямом реформування пенсійного забезпечення має стати посилення ролі накопичувального пенсійного страхування, яке стимулюватиме процеси детінізації економіки України та стане поштовхом до залучення довгострокових інвестицій. Це дозволить пенсіонерам (застрахованим) самостійно інвестувати та заощаджувати, тобто впливати на величину своєї пенсії в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08.07.2011 № 3668-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>
2. Нечай А. Накопичувальна система: коли запрацює другий рівень? / А. Нечай // Урядовий кур'єр. – 2009. – 26 верес., № 177. – С. 10.
3. Гуменюк В. Модель пенсійної реформи: без конфліктів на користь малозабезпеченим / В. Гуменюк // Економіст. – 2011. – № 2. – С. 6–7.
4. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/>

5. Роз'яснюють фахівці Пенсійного фонду України // Праця і зарплата. – 2012. – № 21. – С. 21; № 24. – С. 18.
6. Онишко С. В. Потенціал розбудови пенсійної системи в Україні у контексті зниження ризиків державних фінансів / С. В. Онишко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 248–257.
7. Горовець Н. О. Проблеми розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні / Н. О. Горовець, М. Г. Горовець // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 6. – С. 22–25.
8. Щодо балансування фінансового стану Пенсійного фонду України: Аналітична записка [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/297/#_ftnref12/
9. Орел М. Необхідно затвердити страхові принципи пенсійної системи / М. Орел, В. Надрага // Пенсійний кур'єр. – 2010. – 23 квітня, № 17. – С. 2.
10. Офіційний веб-сайт Нацкомфінпослуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>

References:

1. *About measures to ensure the legislative reform of the pension system*, Law of Ukraine (2011). Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3668-17> (in Ukr.).
2. Nechay, A. (2009). Pension system: when earns second level? *Uriadovyj kur'ier [Governmental Courier]*, vol. 177, pp. 10 (in Ukr.).
3. Gumenuk, V. (2011). Model of the pension system: no conflicts in favor of low-income. *Ekonomist [Economist]*, vol. 2, pp. 6-7 (in Ukr.).
4. Official web-site of Pension Fund of Ukraine (2013). Available at: <http://www.pfu.gov.ua> (in Ukr.).
5. Experts explain the Pension Fund of Ukraine (2012). *Pratsia i zarplata [Labor and Salary]*, vol. 21, pp. 21; vol. 24, pp. 18 (in Ukr.).
6. Onishko, S.V. (2012). Potential development of the pension system in Ukraine in the context of risk reduction of public finances. *Aktual'ni problemy ekonomiky [Actual Problems of Economics]*, vol. 3, pp. 248-257 (in Ukr.).
7. Gorovec, N.O., Gorovec, M.G. (2011). Problems of development of private pension funds in Ukraine. *Ekonomika. Finansy. Pravo [Economics. Finance. Jurisprudence]*, vol. 6, pp. 22-25 (in Ukr.).
8. Official Site of the National Institute for Strategic Studies. *As for balancing the financial condition of the Pension Fund of Ukraine (2013)*. Available at: http://www.niss.gov.ua/articles/297/#_ftnref12/ (in Ukr.).
9. Orel, M. (2010). Should to adopt the principles of the pension insurance system. *Pensijnyj kur'ier [Pension Courier]*, vol.17, pp. 2 (in Ukr.).
10. Official web-site of National Commission of Financial Services Markets in Ukraine. Available at: <http://nfp.gov.ua/> (in Ukr.).

УДК 336.2.33

А.С. Свищук,

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У КРАЇНАХ З РОЗВИНУТОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Анотація

Розкрито роль податкової політики як інструменту забезпечення економічного розвитку. Узагальнено та систематизовано зарубіжний досвід використання інструментів податкового регулювання економіки. Обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності податкового регулювання в сучасних умовах. Визначено, що на сучасному етапі завдання податкової політики країн з розвинутою економікою полягають в сприянні розвитку внутрішнього виробництва шляхом зниження податкового навантаження на фактори виробництва; спрощення адміністрування податків; удосконалення спеціальних режимів оподаткування; встановлення об'єктивних критеріїв і вимог щодо надання податкових пільг; підвищення рівня оподаткування митними платежами. З метою забезпечення можливості здійснення регулюючого впливу на показники економічного розвитку певних територій в країнах з розвинутою економікою набуває поширення досвід встановлення регіонами та муніципалітетами надбавок до федеральних